

Simfonični orkester RTV Slovenija

Češko-slovenski skladatelj Emerik Beran (1868–1940) je študiral glasbo v Brnu, kjer je med letoma 1890 in 1898 tudi poučeval glasbo na konservatoriju. Bil je učenec in dober prijatelj Leoša Janačka. Kot zaveden Čeh v ozračju narodnostnih bojov konec 19. stoletja ni mogel dobiti stalne službe v nobeni nemški glasbeni ustanovi na Češkem, Čehi pa so mu zamerili, ker je naredil državni profesorski izpit na Dunaju in ne v Pragi. Od leta 1898 do leta 1926 je bil profesor glasbe na učiteljski šoli Glasbene matice v Mariboru, kjer je bil med njegovimi učenci tudi Slavko Osterc, med letoma 1928 in 1936 pa profesor violončela na konservatoriju v Ljubljani. Bil je tudi sodelavec glasbene revije *Novi akordi*. Zapuščino Emerika Berana in njegovo korespondenco z Leošem Janačkom hranijo v Mariborski univerzitetni knjižnici. Raziskoval jo je muzikolog Jernej Weiss, ki je o skladatelju pisal v 1. številki 41. letnika Muzikološkega zbornika FF v Ljubljani. Beran je ustvaril več skladb za simfonični orkester (*Žalobna simfonija*, *Tri legende*, *Idila*, *Dumka*, *Scherzo*), dva godalna kvarteta, tri *Slovenske maše*, kantato *Rama*, samospeve in salonske skladbe za klavir ter opero *Melusina* po stari keltski legendi. Opero je Beran napisal še v Brnu leta 1896, nato pa si je vse življenje zaman prizadeval, da bi jo spravil na oder. Zdi se, da je Beranova *Melusina*, ki še do danes ni bila izvedena, vsaj deloma žrtev dejstva, da skladatelja ne češka ne slovenska glasbena kultura nimata docela za svojega. Za veliki orkester skrbno instrumentirana predigra k operi v svobodni obliki (energičnemu začetku sledi spevni uvodni del, nato se glasba spet umiri in po kratkih dramatičnih vložkih konča v idiličnem razpoloženju) kaže na vpliv mojstrov češke romantike, pa tudi Richarda Wagnerja, na katerega poleg prebliska iz *Mojstrov pevcev* spominjata bogata trobilna instrumentacija osrednjega dela ter široko razpredene melodične ideje.

Lojze Lebič, rojen 23. avgusta 1934 na Prevaljah, skladatelj, dirigent, pedagog in glasbeni pisec, je po maturi na gimnaziji Ravne diplomiral iz arheologije na Filozofski fakulteti v Ljubljani (1957). Na Akademiji za glasbo je študiral kompozicijo pri Marjanu Kozini (diplomiral leta 1972) in dirigiranje pri Danilu Švari. V treh pevskih sezonah (1960–1962) je vodil Akademski zbor, od leta 1962 do leta 1972 pa Komorni zbor RTV Ljubljana, ki ga je dvignil na profesionalno raven. Od leta 1986 je redni profesor za glasbenoteoretske vede na Muzikološkem oddelku Filozofske fakultete v Ljubljani.

Kot skladatelj je začel v skupini Pro musica viva, v sedemdesetih letih se je izpopolnjeval na poletnem tečaju za sodobno glasbo v Darmstadt (1972) in v elektronskem studiu Radia Beograd. Po intenzivnem in kritičnem soočanju s sodobnimi kompozicijskimi težnjami si je izoblikoval osebno govorico, razpeto med zvočno silovitostjo ter meditativno zadržanostjo, svetovljansko modernostjo in zaverovanostjo v dediščino preteklih kultur. Je zvest umetniškemu, teži h glasbeni univerzalnosti, a ustvarja iz dejavne družbene občutljivosti za svoj čas. Komponira za vse vrste zasedb. Med deli izstopajo: vokalno-instrumentalne: *Požgana trava, Novembrske pesmi, FAUVEL '86, Glasba o času Ajdna, Miti in apokrifi*; simfonične: *Sentence za dva klavirja in orkester, Korant, Nicina, Glasovi, Queensland Music, Uvertura za tri instrumentalne skupine, Simfonija z orglami, Cantico I, Cantico II*; komorne: *Tangram, Godalni kvartet, Kvartet za tolkala*; elektroakustična: *Atelje II in III*, solistične skladbe, samospevi, zbori, scenske glasbe in drugo.

Je član Društva slovenskih skladateljev. Od leta 1982 do slovenske osamosvojitve je bil sekretar jugoslovanske sekcije v mednarodni organizaciji za sodobno glasbo ISCM, pri kateri je leta 1992 na generalni skupščini v Varšavi utemeljil in dosegel vključitev Slovenije kot samostojne nacionalne sekcije. Sodeluje v žirijah mednarodnih tekmovanj za skladatelje ter poučuje na seminarjih. Njegove skladbe so bile izvajane na številnih festivalih, kot so npr. Svetovni glasbeni dnevi ISCM (Bruselj 1981, Zürich 1991, Bukarešta 1999, Jokohama 2001), Musikbiennale Berlin, Biennale Zagreb, Musikprotokoll Gradec, Pan Music Festival Seul, Varšavska jesen, Trieste prima, MittelFest Čedad.

Lojze Lebič je trikratni nagrajenec Prešernovega sklada (1967 za dirigiranje, 1970 in 1987 za kompozicijo). Leta 1972 je prejel prvo nagrado londonskega BBC na mednarodnem tekmovanju Let the peoples sing. Na tekmovanjih jugoslovanskih radijskih postaj (JRT) je prejel prve nagrade za skladbe Korant (1970), Glasovi (1975), za elektroakustični deli Atelje II in Atelje III (1976) in za glasbene oddaje, interpretacije ter glasbe k radijskih igram. Simfonično delo Novembrske pesmi so na Rostrum of composers, IMC Unesco (Pariz 1985) izbrali med deset najbolj uspešnih del leta.

Lojze Lebič je leta 1994 prejel Prešernovo nagrado za svoj skladateljski opus.

Od 30. maja 1991 je izredni in od 6. junija 1995 redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU).

O svoji skladbi *Sentence* za dva klavirja je skladatelj zapisal:

»Skladba *Sentence* za dva klavirja in orkester (pihala, trobila, tolkala in samo nizka godala) je nastala pred skoraj pol stoletja. Bistvene lastnosti dela so opisane z izrekom – *sentenco* antičnega modreca Heraklita Efeškega, ki je zapisana na notranjo stran naslovnice v partituri: »Narava se žene za nasprotji; iz teh napravlja ubranost, ne iz enakega ...« (H. E. DK, 22 B 10, prev. A. Sovre).

Dvojnost je bila že v času nastanka dela, že med poslavljanjem od podedovanega in šole ter začetkom potovanja v svetove nove zvočnosti. Podobno dialoško je – od različnega k ubranosti – naravnana tudi igra pianistov. V zbranem in počasnem začetku izpostavita dve tonski vrsti, potem pa z drzno upornostjo iz zaporednega kopičenja kratkih jedrnatih stavkov – *sentenc* oblikujeta najdaljši in najbolj dinamični srednji del skladbe.

Kot se *sentence* začnejo, tudi izzvenijo v miren, skoraj resigniran sklep. Delo je bilo prvič izvedeno leta 1967 na koncertu *Pro musica viva*. Dirigent je bil Darijan Božič, solista pa Aci Bertoncelj in Igor Dekleva.«

Janez Matičič (rojen leta 1926 v Ljubljani) je študiral klavir pri Antonu Trostu, kompozicijo pri Lucijanu Mariji Škerjancu in dirigiranje pri Danilu Švari. Od leta 1959 živi v Parizu, kjer je študij nadaljeval pri profesorici Nadii Boulanger in kasneje pri *Groupe de recherches musicales* na Francoskem radiu. Matičič je sopotnik in eden glavnih junakov razvoja slovenske glasbe od pozne romantike in neoklasicizma k modernizmu. V Franciji je doživel umetniško preobrazbo in postal eden najdrznejših slovenskih avantgardnih skladateljev, vendar je v svojih delih ohranil oblikovno trdnost in neoklasicistično racionalno ravnanje z glasbenimi sredstvi, njegovo glasbo pa posebej odlikuje izjemen čut za barvne odtenke, kot prvi v slovenski glasbi pa je odkrival novo zvočnost elektronske glasbe. Poleg vrste klavirskih skladb (Matičič velja za našega največjega mojstra klavirskega stavka; med njegovimi klavirskimi deli naj omenimo *12 etud*, *Preludije*, dva koncerta za klavir in orkester, *Intermittences*, 3 sonate, *Suito*, *Utripe*) je med drugim ustvaril tudi vrsto del za violino (*Chants* za violino solo, *Koncert za violino in orkester*, *Štiri uspavanke za violino in klavir*), pa *Koncert za violončelo in orkester*, *Suito za godala*, *Trans* za simfonični orkester in dve simfoniji.

Janez Matičič je bil v Parizu odlikovan z redom Croix de chevalier (1970), prejel je nagrado mednarodnega natečaja za kompozicijo monaškega princa Rainieja (1962), 1. oceno na mednarodnem natečaju elektroakustične glasbe v Bourgesu (1990), za *Koncert za violino in orkester* pa nagrado Prešernovega sklada (1981). Njegova dela so bila natisnjena doma in v tujini, izšla so na ploščah pri domačih in tujih založbah ter so stalno na sporedih radijskih postaj in koncertnih odrov. Leta 1987 je bil izvoljen za dopisnega člana, leta 2001 pa za izrednega člana SAZU. Leta 2007 je za življenjsko delo prejel veliko Prešernovo nagrado.

Simfonija št. 2 Janeza Matičiča je 14. februarja 2001 prvič izvedel Simfonični orkester Slovenske filharmonije pod vodstvom dirigenta Marka Letonje. Ob tej priložnosti je skladatelj o delu zapisal: »Skladbo sem napisal v daljšem časovnem obdobju (1996–1999), posamezni stavki pa so kronološko nastajali takole: najprej sem dokončal četrti (zadnji) stavek, nato šele dokončno izdelal prvi stavek, ki zadnjega »napoveduje«, in na koncu napisal še oba osrednja stavka; njun potek, glasbena snov in tematika so bili predvideni že na začetku. Celotna zamisel Simfonije ne sledi nobenemu zunajglasbenemu programu. Pomembna mi je bila formalna konstrukcija tako celote kot posameznih stavkov in ravnotežje med njimi. Inštrumentalni pristop naj bi upošteval kriterij barve, mase, gostote glasbenega dogajanja, v katerem seveda ne manjka napetosti, sprostitve, konfliktov in drugih faz, ki v nekem smislu seveda ponazarjajo življenje.«

Milko Lazar je študiral jazz, klasični klavir in saksofon na Visoki šoli za glasbo in gledališko umetnost v Gradcu ter čembalo na Kraljevem konservatoriju v Haagu. Petnajst let je deloval v Big Bandu RTV Slovenija kot prvi altovski saksofonist, pa tudi kot dirigent in skladatelj. V svojem jazzovskem obdobju je vodil številne zasedbe (med drugimi Quatebriga, Royal Society, Štefbet Rifi, Milko Lazar Quartet) in z njimi nastopal na številnih uglednih festivalih doma in v tujini. Milko Lazar se je uveljavil z osebnim skladateljskim izrazom, ki se izmika klasifikacijam, saj ga ne moremo označiti za pripadnika te ali one smeri, za jazzovskega ali etno ali minimalističnega skladatelja. Redno piše skladbe za orkester Slovenske filharmonije in Simfonični orkester RTV Slovenija ter sodeluje z najuglednejšimi slovenskimi glasbenimi izvajalci. Njegova dela so izvajali po Evropi, v Južni Ameriki, na Kitajskem, v Rusiji in v ZDA, med drugim tudi v sloviti dvorani Carnegie v New Yorku. Ustvarja tudi glasbo za film,

gledališče ter plesne in večmedijske projekte. Pravkar bo izšla njegova avtorska zgoščanka z najnovejšimi deli za simfonični orkester. Za svoje delo je prejel številne nagrade, med drugim leta 2005 nagrado Prešernovega sklada za skladateljsko delo.

Pianist Bojan Gorišek je diplomiral na Akademiji za glasbo v Ljubljani pri prof. Aciju Bertoneclju in se izpopolnjeval pri Herbertu Hencku v Kölnu. Posveča se predvsem sodobni glasbi. Sodeloval je s skladatelji, kot so Luciano Berio, Vinko Globokar in George Crumb, ter nastopal po vsej Evropi, pa tudi v New Yorku, Washingtonu, Caracasu, Bogoti in Pekingu. Med letoma 1993 in 2000 je za založbo Blaricum Music Group posnel celotna klavirska opusa Erika Satieja in Georgea Crumba ter *Sonata Concord* Charlesa Ivesa. Leta 1986 je prejel nagrado zlata ptica, leta 2006 pa nagrado Prešernovega sklada. Od leta 2007 je profesor za komorno igro na Akademiji za glasbo v Ljubljani.

Milko Lazar in Bojan Gorišek igrata v klavirskem duu od leta 2005 dalje. Nastopata po vsej Sloveniji in v tujini. Trikrat sta gostovala v ZDA (New York, Washington, Chicago), pa tudi v Nemčiji, na Švedskem in v Avstriji.

Anton Nanut je kot mlad dirigent vodil zbor Slovenske filharmonije, potem je leta 1958 prevzel dubrovniški mestni orkester, od leta 1975 do leta 1980 pa je bil šef dirigent orkestra Slovenske filharmonije. Šef dirigent in umetniški vodja Simfoničnega orkestra RTV Slovenija je postal leta 1981 in v svoje delo z orkestrom je vložil vse svoje dotodanje izkušnje in svojo veliko umetniško in človeško energijo.

Z našimi glasbeniki je izvedel in posnel večji del simfoničnega opusa slovenskih skladateljev, pa tudi 150 zgoščenk s skladbami železnega repertoarja, ki so prejele odlične ocene strokovne kritike in jih še danes poslušajo avdiofili po vsem svetu. Posebej so cenjene njegove interpretacije vseh simfonij Gustava Mahlerja. Simfonike RTV Slovenija je vodil na mnogih koncertnih turnejah v tujini, med drugim dvakrat v ZDA, na festivalih Varšavska jesen, Praška pomlad, beneški Biennale in Trieste contemporanea, če omenimo le nekatere med njimi.

Anton Nanut je v tujini najbolj poznan slovenski dirigent. Do sedaj je dirigiral 197 tujim orkestrom, med njimi tudi tako uglednim ansamblom, kot so Leningrajska filharmonija, orkester Staatskapelle iz Dresdena, orkester Suisse Romande iz Ženeve, Varšavska filharmonija, Praška filharmonija, Simfonični orkester Zahodnonemškega radia, Simfonični orkester Južnonemškega radia, Simfonični orkester iz Monterreya, Dunajski simfoniki, Budimpeštanska filharmonija in prav vsi italijanski simfonični orkestri.

Anton Nanut je v zadnjih desetletjih ena osrednjih osebnosti glasbenega življenja pri nas. Kot profesor dirigiranja na Akademiji za glasbo v Ljubljani je vzgojil vrsto odličnih mladih dirigentov, ki uspešno delujejo v Sloveniji in na tujem. Ustanovil je festival Kogojevi dnevi v Kanalu, ki je postal pod njegovim programskim vodstvom ena najbolj svetovljanskih glasbenih prireditev pri nas. Bil je umetniški vodja Slovenskega okteta v najbolj uspešnem obdobju delovanja tega ansambla.

Za svoje delovanje je prejel več uglednih nagrad. Je dobitnik nagrade Prešernovega sklada (za interpretacije Beethovnovih del) in Župančičeve nagrade, za svoje delovanje na Hrvaškem pa je prejel nagrado Milke Trnine, nagrado mesta Splita, visoko državno odlikovanje Republike Hrvaške, jugoslovansko nagrado Lira ter srebrni znak svobode Republike Slovenije.

Simfonični orkester RTV Slovenija je bil ustanovljen leta 1955. S koncerti po domovini in tujini si je že kmalu pridobil izjemen ugled, med letoma 1983 in 1985 je dobil odlične kritike tudi na turnejah v Združenih državah Amerike. Temeljna dejavnost orkestra so snemanja za radijske in televizijske programe. Izvaja obsežen in raznovrsten repertoar, od baročne do moderne simfonične glasbe, oper, oratorijev in kantat, scenske in filmske glasbe, po večini s poudarkom na ustvarjalnosti domačih skladateljev. Za najboljše poustvaritve domačih skladb je dobil številna visoka priznanja. Čeprav je večino posnetkov orkestra slišati na vseh radijskih in televizijskih programih, sta njegova domača in mednarodna diskografija izjemno obsežni (več kot 250 zgoščenk). Vodili so ga dirigenti Uroš Prevoršek (1955–1966), Samo Hubad (1966–1980), Stanislav Macura (1980–1981), Anton Nanut (1981–1998), Lior Shambadal (2000–2003) in David de Villiers (2003–2006). Septembra 2006 je mesto šefa dirigenta prevzel odlični kitajski dirigent En Shao. Orkester je v zadnjih sezonah največ pozornosti zbudil z dirigenti in solisti, kot so: Ralf Weikert, Walter Proost, Sian Edwards, Rossen Milanov, Angela Georghiu, Roberto Alagna, Marcello Alvarez, Giora Feidman, Dmitri Sitkovecki, Miša Majski, Stefan Milenković, Emanuelle Bertrand, Mate Bekavac, Aldo Ciccolini, Radu Lupu, Irena Grafenauer in Ivo Pogorelić. V zadnjem času ga je širše občinstvo spoznalo tudi s t. i. crossover projekti – v povezavi klasične glasbe z drugimi glasbenimi zvrstmi. Ob tem tudi stalno gostuje po vsej Evropi. V zadnjih dveh sezonah se je orkester predstavil na festivalu Nomus v Novem Sadu, Svetovnih glasbenih dnevih v Zagrebu, na luganskem festivalu, na

Mahlerjevih tednih v Toblachu, na festivalu Bemus v Beogradu ter na štirih koncertih v sloviti amsterdamski dvorani Concertgebouw.